

MINISTARSTVO ZA OBRAZOVANJE I NAUKU

BIRO ZA RAZVOJ OBRAZOVANJA

Nastavni program

Bosanski jezik

za II razred

Skoplje, 2021. godina

OSNOVNI PODACI O NASTAVNOM PROGRAMU

Nastavni predmet	Bosanski jezik
Vrsta/kategorija nastavnog predmeta	Obavezni
Razred	II (drugi)
Teme/područja u nastavnom programu	<ol style="list-style-type: none"> 1. Slušanje i govor 2. Čitanje i pisanje 3. Književnost, izražavanje i stvaranje 4. Medijska pismenost i medijska kultura
Broj časova	5 časova sedmično/180 časova godišnje
Oprema i sredstva	<ul style="list-style-type: none"> • tablet , kompjuter, zvučnici, slušalice; • smart tabla; • markeri u boji; • nastavni listovi, plakati, poster, ilustracije sa slikama (pojedinačni ili u nizu) povezani sa sadržinama i aktivnostima; • knjige (priče, basne, bajke, recitacije, zagonetke, poslovice); • časopisi za djecu, ilustrovane enciklopedije za djecu, ilustrovani rječnici; • digitalna biblioteka sa knjigama; • biblioteka u učionici sa knjigama; • animirani filmovi, audio-vizuelni zapisi pozorišnih predstava, internet obrazovni softveri i druga audio-vizuelna sredstva i druga sredstva u zavisnosti od cilja.
Normativ nastavnog kadra	<p>Vaspitno-obrazovni rad u drugom razredu može da izvodi lice koje je:</p> <ul style="list-style-type: none"> • profesor/nastavnik/učitelj razredne nastavea, VII/1 ili VI/1 prema MRK i 240 EKTS • diplomirani pedagog, VII/1 ili VI/1 prema MRK i 240 EKTS-a

POVEZANOST SA NACIONALNIM STANDARDIMA

Rezultati učenja navedeni u Nastavnom programu vode ka sticanju sljedećih kompetencija obuhvaćenih područjem **Jezička pismenost**

<i>Učenik/učenica zna i umije:</i>	
I-A.1	da izrazi i prenese svoja razmišljanja, osjećanja, informacije i stavove u različitim komunikacijskim situacijama na svom maternjem jeziku, kroz različite medije i u različite svrhe;
I-A.4	da koristi standardizovani jezik, poštujući gramatička i pravopisna pravila u usmenom i pismenom izražavanju;
I-A.6	da identifikuju osnovne odlike maternjeg jezika (abeceda, historija, dijalekti itd.) i sličnosti i razlike sa drugim jezicima;
I-A.8	da razumije sadržaj audio poruka: da umije da izdvoji, analizira, ocijeni/vrednuje i sumira informacije iz poruka i da ih (pismeno i usmeno) izrazi svojim riječima;
I-A.9	da razumije sadržaj pisanog teksta: da umije da izdvoji, analizira, ocijeni/vrednuje i sumira informacije iz poruka i da ih (pismeno i usmeno) izrazi svojim riječima;
I-A.12	da koristi informacije iz različitih izvora i medija i kritički da pristupa ka njima, uzimajući u vidu izvor, kontekst, cilj i vjerodostojnost prezentiranih informacija.
<i>Učenik/učenica razumije i prihvata da:</i>	
I-B.1	kroz izučavanje maternjeg jezika razvija se sopstveni jezički i kulturni identitet, a kroz jezičku komunikaciju se prenosi kulturno naslijeđe i kultura življenja;
I-B.2	upotreba jezika u različitim kontekstima i okruženjima, i u različitim oblicima, omogućava efikasnu komunikaciju i interakciju (uvijek imajući u vidu sa kim se komunikacija odvija);
I-B.4	sadržaj i način izražavanja sopstvenog mišljenja mogu doprinijeti održavanju i poboljšanju komunikacije, ali i izazvati nesporazume i sukobe.

Nastavni plan i program takođe uključuje relevantne kompetencije u slijedećim oblastima nacionalnih standarda: **digitalna pismenost, lični i društveni razvoj, društvo i demokratska kultura i umjetničko izražavanje i kultura.**

<i>Učenik/učenica zna i umije:</i>	
IV-A.2	da procijeni kada i na koji način za rješavanje nekog zadatka/problema je neophodna i efikasna upotreba IKT;
IV-A.5	odrediti koje informacije su mu potrebne, pronaći, odabrati i preuzeti digitalne podatke, informacije i sadržaj ;
V-A.6	postaviti ciljeve za učenje i samorazvoj i raditi na prevazilaženju izazova koji se javljaju na putu do njihovog postizanja ;
V-A.7	koriste lična iskustva kako bi olakšali svoje učenje i prilagodili sopstveno ponašanje u budućnosti;
V-A10	da primjenjuju etičke principe u procijenjivanju ispravnog i pogrešnog u svojim i tuđim postupcima i da ispoljavaju nedostatke karakternih osobina (kao što su iskrenost, pravičnost, poštovanje, strpljenje, briga, pristojnost, zahvalnost, odlučnost, hrabrost i samodisciplina);
V-A.13	da komunicira sa drugima i da se predstavi adekvatno situaciji na odgovarajući način;
V-A.14	aktivno slušati i reagovati na odgovarajući način, pokazujući empatiju i razumijevanje za druge i izražavajući sopstvene brige i potrebe na konstruktivan način;
V-A.15	da sarađuju sa drugima u postizanju zajedničkih ciljeva, dijele svoje stavove i potrebe sa drugima i uzimajući u obzir stavove i potrebe drugih;
V-A.17	traže povratne informacije i podršku za sebe, ali i pružaju konstruktivne povratne informacije i podršku u korist drugih;
V-A.19	da daje sugestije, razmatra različite mogućnosti i predviđa posljedice kako bi donosio zaključke i donosio racionalne odluke;
VI-A.3	da formulišu i argumentuju svoje stavove, da slušaju i analiziraju stavove drugih ljudi i da se prema njima odnose sa poštovanjem, čak i kada se ne slažu;
VI-A.5	da razumije razlike među ljudima po bilo kom osnovu (pol i etnička pripadnost, starost, sposobnosti, društveni status itd.);
VI-A.6	da prepozna prisustvo stereotipa i predrasuda kod sebe i drugih i suprotstavi se diskriminaciji ;
VI-A.7	da prepozna ispoljavanje verbalnog i fizičkog nasilja u svom okruženju, sagleda posljedice nasilja i suprotstavi mu se;
VIII-A.1	da manifestuje znanja o različitim oblicima umjetničkog izražavanja iz svih oblasti kulture (književnost, muzika, vizuelna umjetnost,

	scenska umjetnost, dekorativna umjetnost, arhitektura, dizajn);
VIII-A.3	da izraze sopstvene ideje, iskustva i emocije koristeći umjetničke ili druge oblike kreativnog izražavanja (individualnog ili kolektivnog);
VIII-A.4	interpretiraju ideje, iskustva i emocije izražene u umjetničkim proizvodima koje stvaraju drugi koji pripadaju njihovoj ili drugoj kulturi;
VIII-A.5	da manifestuju znanje o sopstvenoj kulturi i različitim načinima njenog izražavanja kroz književnost i vizuelne umjetnosti, muziku i ples, građevine i druge kulturne proizvode.
<i>Učenik/učenica razumije i prihvata da:</i>	
IV-B.1	digitalna pismenost je neophodna za svakodnevni život – olakšava učenje, život i rad, doprinosi širenju komunikacije, kreativnosti i inovacijama, nudi razne mogućnosti za zabavu;
V-B.3	sopstvena dostignuća i blagostanje u velikoj mjeri zavise od rada koji neko ulaže i rezultata koje postiže;
V-B.4	svaka akcija koju preduzme ima posljedice po njega/nju i/ili njegovu/njenu okolinu;
V-B.7	upornost, istrajnost i odgovornost važni su za izvršavanje zadataka, postizanje ciljeva i prevazilaženje izazova u svakodnevnim situacijama;
V-B.8	interakcija sa drugima je dvosmjerna – kao što ima pravo da zahtjeva da drugi budu zadovoljni njegovim sopstvenim interesima i potrebama, tako ima i odgovornost da drugima da prostor da zadovolje svoje interese i potrebe,
V-B.9	traženje povratne informacije i prihvatanje konstruktivne kritike vodi ka ličnom napretku na individualnom i društvenom nivou.

REZULTATI UČENJA

Područje: **SLUŠANJE I GOVORENJE**

Ukupno časova: **40**

Rezultati učenja:

Učenik/učenica će biti sposoban/sposobna da:

1. neverbalno i verbalno komunicira u vezi sadržaja slušanog teksta ;
2. učestvuje u razgovoru preko izražavanja mišljenja, postavljanja pitanja i odgovaranja na pitanja;

<p>3. priča i opisuje prema sagledavanju, posmatranju i iskustvu;</p> <p>4. prepričava i priča koristeći odgovarajuća glagolska vremena (sadašnje, prošlo određeno, prošlo neodređeno i buduće), kao i direktni i indirektni govor.</p>	
Sadržaj (i pojmovi):	Standardi za ocjenjivanje :
<ul style="list-style-type: none"> • Slušanje sa razumijevanjem 	<ul style="list-style-type: none"> • Ponavlja (neverbalno ili verbalno) slušani tekst ili dijelove slušanog teksta. • Postupa prema slušanoj instrukciji (u uputstvu ili u poruci). • Identifikuje broj govornika koji govore tekst koji sluša i prepoznaje da li su govornici djeca ili odrasli, muškarci ili žene. • Identifikuje likove koji govore u tekstu koji sluša (da li su ljudi, životinje ili biljke). • Identifikuje likove u slušanom tekstu i određuje ko (i kada) govori tiho, umjereno ili glasno. • Identifikuje broj rečenica sadržanih u tekstu dok sluša tekst (najviše tri rečenice); • Opisuje mjesta, lokacije, izgled predmeta i lica, prema sadržini slušanog teksta; • Rezimira sadržinu slušanog teksta. • Identifikuje i govori podatke o vremenu, mjestu, načinu i druge okolnosti vršenja nekog dejstva ili o osobinama likova, predmeta i pojava opisanih u slušanom tekstu; • Identifikuje nelogičnosti u slušanom tekstu. • Odgovara na pitanja različitog tipa (pitanja da/ne-pitanja, ko/šta-pitanja, gdje/kada-pitanja) u vezi sa slušanom sadržinom; • Postavlja pitanja različitog tipa (pitanja da/ne-pitanja, ko/šta-pitanja, gdje/kada-pitanja) povezanih sa slušanom sadržinom. • Identifikuje nepoznate riječi u slušanom tekstu. • Sastavlja rečenice sa novonaučenim riječima.

<ul style="list-style-type: none"> • Reagovanje poslije slušanog teksta (Neverbalna i verbalna komunikacija) 	<ul style="list-style-type: none"> • Prepričava sa pravilnom upotrebom rečenica u prošlom neodređenom vremenu (<i>Žirafa je pojela svu hranu. Djeca su stajala napolju.</i>). • Neverbalno reaguje (preko mimika, gestova ili onomatopeje) u znak odobravanja/neodobravanja, vjerovanja/nevjerovanja, sumnjanja iznenađenja, potvrđivanja/odricanja, potsmijevanja, ljutnje u vezi sa slušanom sadržinom. • Reaguje kratkim iskazima („Da./Ne.“; „Dobro.“; „Razumije se.“; „Dogovoreno!“; „Stvarno?“; „Misliš?“; „Kako da ne!“) u znak odobravanja/neodobravanja, vjerovanje/nevjerovanje, sumnju, iznenađenje, potvrđivanje/odricanje, potsmijevanje, ljutnju u vezi sa slušanom sadržinom. • Odgovara usmeno na slušana pitanja, odabirom jednog od tri ponuđena odgovora, sa dopunjavanjem rečenice riječju ili sa da/ne-odgovorom.
<ul style="list-style-type: none"> • Izgovor (glasovi, slogovi, riječi i rečenice) • Vođenje razgovora (tema razgovora, razgovor, dijalog, govornik, sagovornik) 	<ul style="list-style-type: none"> • Pravilno izgovara glasove bosanskog glasovnog sistema. • Ponavlja slušane riječi podjeljene na slogove i samostalno dijeli jednostavne riječi (trosložne, a najviše četvorosložne) na slogove. • Prepoznaje riječi sa izostavljenim ili dodatim glasovima, nepravilnog sastava ili sa nepravilnim redoslijedom i pravilno ih izgovara. • Određuje glas na početku riječi. • Određuje glas na kraju riječi i sagledava obezvučavanje zvučnih suglasnika (na primjer: <i>hljeb</i> se čuje kao <i>hljep</i>; <i>vrabca-vrapca</i>; <i>drugčiji-drukčiji</i>) • Izgovara izjavne, upitne i uzvične rečenice sa pravilnom intonacijom, samostalno i u kontekstu. • Započinje razgovor na datu temu (govori šta misli i /ili postavlja pitanje). • Uključuje se u započeti razgovor sa jednim ili sa više sagovornika (iskazuje odobravanje/neodobravanje i /ili postavlja pitanje/odgovara na pitanje). • Komunicira u različitim situacijama koristeći ustanovljene načine pozdravljanja, otpozdravljanja, upoznavanja, predstavljanja, opisivanja, zamoljavanja, izvinjavanja, obraćanja itd. • Koristi odgovarajuću visinu tona pričanja, u zavisnosti od komunikacijske situacije i od sagovornika.
<ul style="list-style-type: none"> • Usmeno prepričavanje, pričanje i opisivanje 	<ul style="list-style-type: none"> • Prepričava sa pravilnom upotrebom rečenica u prošlom neodređenom vremenu (<i>Žirafa je pojela svu hranu. Djeca su stajala vani.</i>).

<p>(izjavne rečenice, upitne rečenice, potvrdne rečenice, odrične rečenice, direktni govor, indirektni govor)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Priča usmeno o uobičajenim, doživljenim ili sljedećim događajima sa pravilnom upotrebom rečenica sa sadašnjim vremenom (<i>Ja živim u Kratovu.</i>), prošlim određenim vremenom (<i>Poštar je donio dva pisma.</i>) i budućem vremenu (<i>Sutra ću da idem u biblioteku.</i>). • Priča prema sagledavanju, posmatranja i iskustva. • Priča kratku priču na osnovu serije slika. • Priča priču o događajima/doživljajima (slušanim ili iz vlastitog iskustva), predstavljajući ih hronološki i sa pravilnom upotrebom glagolskih vremena. • Priča na zadatu temu ili na temu po izboru, koristeći odgovarajući vokabular i pravilne gramatičke forme. • Opisuje lica, predmete, biljke, životinje i pejzaže na osnovu posmatranja ili imaginacije. • Prenosi sa indirektnim govorom dijalog sastavljen od dvije rečenice (izjavne, upitne, uzvične, potvrdne, odrične) (<i>– Azra, daj mi knjigu, molim te! – Sačekaj me da dopišem, Amare! / Amar je zamolio Azru da mu da knjigu. Azra mu je rekla da je sačeka da dopiše.</i>); • Prenosi rečenice iz indirektnog govora u dijalog sa dvije rečenice (<i>Čuvar nas je pitao kada ćemo ići. Rekli smo mu da imamo još dva časa. – „Kada ćete ići, učenici?“, „Imamo još dva časa, čika čuvaru.“</i>)
<p>Primjeri aktivnosti</p> <ul style="list-style-type: none"> • Učenici slušaju najavu poznate (aktuelne) serije za djecu i identifikuju o kojoj seriji se radi. Zatim se dijele u grupe, ponavljaju uz pjevušenje onog što su čuli i crtaju crtež sa simbolom koji označava sadržinu slušanog. (Alternativno slušaju najavu poznate tv muzičke serije, prepoznaju je i crtaju notu, nasmejano lice i slično kao simbol za seriju). • Nastavnik govori instrukciju za igranje igre „Voz“ koja uključuje više koraka za realizaciju. Učenici su naređani u krug i sa kazivanjem brojalice se određuje učenik koji će biti u ulozi lokomotive. Izabrani učenik započinje da se kreće po unutrašnjoj strani kruga koji su formirali učenici pevajući: „Voz kreće, lokomotiva kruži, hajde (ime učenika) nama se pridruži.“ Učenik čije je ime izgovoreno treba da se uhvati za struk „lokomotive“. Zatim taj učenik pjeva pjesmicu izgovarajući ime drugog učenika i tako dalje sve dok se svi učenici ne uhvate u „voz“. • Nastavnik pušta audio snimak telefonskog operatora koji daje instrukcije za daljni postupak kada se traži neka usluga ili informacija. Učenici ispred sebe imaju nacrtanu tastaturu sa brojevima. Koriste je da bi pratili korake koje navodi operator da bi stigli do unaprijed zadatog cilja (usluge ili informacije). Nekoliko učenika prezentuje preduzete korake. • Učenici su podijeljeni u grupama. Nastavnik pušta po dva audiozapisa (telefonske poruke, snimljene kratke razgovore, dijelove monoloških i dijaloških formi, fragmente iz animiranog filma i slično). Učenici po grupama razgovaraju o broju učesnika u auditivnim materijalima da li su ti glasovi koje su čuli glasovi djece, odraslih i da li su muški ili ženski. Svaka grupa pred razredom prezentuje svoja sagledavanja. • Učenici su podijeljeni u grupama. Grupe zajedno slušaju kratak tekst o ljepotama Sjeverne Makedonije. Kada završe sa slušanjem svaka 	

grupa dobija veliki list za crtanje i materijale (lijepak, zrna sočiva/pasulja, perlice, novine) da bi napravila poster na temu „Moja lijepa zemlja“. Pri kreiranju postera učenici se vode onim što su čuli i zapamtili o svojoj zemlji. Svaka grupa prezentira svoj rad ispred cijelog razreda.

- Učenici slušaju tekst pripremljen od strane nastavnika na temu: „Moja omiljena igračka“. U tekstu je akcenat stavljen na vrstu igračke, njenu namjenu i njenu važnost za dijete. Učenici u parovima međusobno opisuju igračku kako su je zamislili dok su slušali tekst. Nekoliko učenika prezentiraju sopstveni opis pred svima. Diskutuje se zašto im se opisi razlikuju.
- Učenici slušaju kratku priču (na pr. *Djeda i repa*), zatim podijeljeni u grupe rezimiraju sadržinu koju su slušali, zapisujući tri rečenice. Grupe čitaju napisane rečenice na glas. Preko otvorene diskusije se identifikuju likovi i redoslijed njihovog pojavljivanja i određuje se vrijeme i mjesto dješavanja događaja.
- Učenici igraju igru „ispravi“ grešku. Nastavnik im čita nelogične rečenice kao na primjer *Riba leti u jezeru. Vjetar grije u zimu*. Učenici otkrivaju nelogičnosti i zapisuju ih sa korekcijama koje obezbeđuju da imaju smisao i međusobno ih dijele i komentarišu.
- Nastavnik čita kratak tekst povezan sa nekim godišnjim dobom u kojem ima nepoznatih riječi. Svaki učenik pažljivo prati, identifikuje nepoznate riječi i zapisuje ih na listić. Učenici se dijele u grupe, upoređuju nepoznate riječi koje su identifikovali i pokušavaju zajednički da odrede njihovo značenje. Nastavnik ponovo čita tekst, a učenici ga prekidaju kada naiđe na nepoznatu riječ i prvo oni pokušavaju da ga objasne, a ako ne uspiju, nastavnik im otkriva značenje. Nepoznate riječi se zapisuju na tabli i od svake od njih učenici u grupi sastavljaju rečenice i čitaju ih pred drugima.
- Učenici slušaju tekst u kome likovi izražavaju odobravanje i neodobravanje sa nečim ili sa nekim, vjerovanje i nevjerovanje u nešto iskazano, sumnjanje u nešto, iznenađenje, potvrđivanje i odricanje, potsmijevanje i ljutnja na nekoga. Čitanje teksta se prekida nakon svake takve situacije i učenici gestikulacijama/gestovima, mimikama i/ili onomatopejskim zvucima neverbalno manifestuju značenje slušanog. U diskusiji prave razliku između neverbalnih reakcija koje su uvredljive (na primjer: Plaženje jezika) i onih koje se koriste za drugu namjenu (palac naviše u znak podrške).
- Učenici su podijeljeni u parovima. Dobijaju zadatak da odgovore na tri pitanja sa kratkim odgovorima tipa: „Da./Ne;“; „Dobro.“; „Razumije se.“; „Dogovoreno!“; „Stvarno?“; „Misliš?“; „Kako da ne!“ . Zatim svaki par treba da sastavi po tri pitanja koja vode do navedenih odgovora pisanjem. Sastavljena pitanja postavljaju drugom paru.
- Učenicima se usmeno postavljaju pitanja u vezi njihovog načina ishrane kući i u školi. Nekoliko pitanja sa da/ne odgovorom i nekoliko sa tri ponuđena odgovora, a dodatno im se čitaju rečenice koje treba da dopune. Na kraju se diskutuje u kojoj situaciji im je bilo najlakše-najteže da odgovore i zašto.
- Učenici ponavljaju glasove i riječi koje im govori nastavnik ili ih slušaju sa audio materijala. Pazi se na pravilan izgovor - da glasovi ne budu nepotrebno otegnuti ili skraćivani, izostavljani, skraćivani ili proširivani, da se ne izgovaraju šušljivo, nepotrebno da se ukrućuju ili omekšavaju, prizvuk kod glasa `r da se izgovori prije, a ne nakon artikulacije r; Učenici izgovaraju onoliko puta koliko je potrebno da se približi izgovor glasova ili riječ do pravilnog glasa ili riječi. Primjeri: e:i /a (pEgla: pIle, svijEća: Kaća) i o:u (kOka: zUmbul, nOga: drUga); č, dž, š, ž, ć, đ, j, s, z, c, lj, l, r (tijEsna:IAne, porEd:porlv, hiljadu, Čaj: Džin, Šišti: Žižak, Čup: Đon, Sunce: Zlatan, Cvjeta: Zuji, Ljubav: Koljevka, rani – ren – ris -rod - rudi.

- Učenici vježbaju izgovaranje jednosložnih i dvosložnih riječi na taj način što zajednički ili samostalno ponavljaju po tri riječi u čijem sastavu je jedan isti glas (otkako čuju kako ih nastavnik izgovara). Upoznaju se sa riječima od dva glasa, a zatim se broj glasova povećava: *za, da, na - an, ar, at - na, ja, pa - ali, ana, aga - nana, avan, lav, hlad, lak - hljeb, lije, lije - liga, lipa - lovi, loze, lođi - luna, lupa, luta; ne, ni, ali - nam, njih, nos - nini, nuni, nani*.
- Nastavnik izgovara riječi prvo po jednu, a zatim po dvije riječi. Učenici (individualno) određuju da li u riječima ima neki glas koji će nastavnik da istakne. Zatim zajednički otkrivaju koji je glas izostavljen ili dodat u slušanim riječima i koje riječi su nepravilnog sastava ili sa nepravilnim redoslijedom glasova, zatim ih izgovaraju u pravilnom obliku. Na primjer, da li u glasovnom sistemu sljedećih riječi je prisutan glas *e*: *naš, kofe, zubi, prašina, krajevi, kraj*, ili u sljedećim riječima izgovorenih po dva jedna za drugom, je prisutan glas *đ*: *vaga-vage, geolog-geografija, gimnazija-đevrek*; Zatim učenici treba da otkriju da li u nekoj od riječi koje slušaju nedostaje neki glas ili je neki glas nepravilno dodat i da li je sastav i redoslijed glasova u redu, kao u primjerima: *lis, kao, otkaa, duštvo, edva, fridižer, jorgut, novčarnik, ompera, buding, tolumba*.
- Učenici rade u grupama po četvoro, svaki učenik postavlja zadatak, a drugi izgovaraju riječi sa istaknutim prvim ili posljednjim glasovima u riječi, na sljedeći način: *to što je š za Štip, za Prilep je p. Za šta su: s, v, b, o, i, t? – To što je p za Filip, za Jaša je a. Za šta su: r, n, s, i i e?* Mogu da se koriste različite vrste riječi, a na početku učenici odgovaraju na pitanja postavljena od strane nastavnika.
- Učenicima se pripreme riječi sa zvučnim suglasnicima na kraju riječi (*hljeb ...*). Nastavnik pomaže u otkrivanju obezvučavanju tokom slušanja sa podvlačenjem da u pisanju ostaje zvučni suglasnici
- Učenici u parovima sastavljaju po jednu rečenicu koja će imati značaj za konkretni dan (imaće lijepu poruku). Nekoliko parova govore rečenice glasno pred svima, a ostali učenici imaju zadatak da upamte po jednu riječ koja se njima dopada. Nastavnik traži da jedan učenik kaže riječ koju je upamtio. Zatim nastavnik dodaje riječ čutoj riječi i tako sa još jednom ili dvije riječi ostali učenici nastavljaju logički slijed riječi do rečenice – na kraju se izgovara cijela rečenica. Ovo se ponavlja nekoliko puta. Rečenice se ispisuju na tabli i nastavnik ih čita različitom brzinom. Učenici ponavljaju nakon što nastavnik čita rečenice istim tempom.
- Tri učenika dobijaju kartice na kojima su nacrtani: tačka, uzvičnik i upitnik. Ostali učenici daju primjere uzvične, upitne, izjavne rečenice. Kada neko od učenika izgovori, na primjer, upitnu rečenicu, učenik koji ima karticu sa upitnikom treba da stane pored njega. Aktivnost se ponavlja nekoliko puta, sa različitim učenicima u cilju vježbanja intonacije izgovaranja različitih rečenica.
- Učenici su podjeljeni u parove. Jedan od učenika započinje razgovor o tome gdje bi volio da idu na izlet sa razredom, a drugi ga sluša, pa nastavlja sa svojim mišljenjem ili sa postavljanjem pitanja. U razgovoru se nadovezuju jedan na drugog.
- Učenici igraju uloge: jedan je učenik a drugi je nastavnik, ili direktor ili psiholog, ili higijeničar. „Učenik“ započinje razgovor dajući svoje mišljenje o nečemu u školi i postavljajući pitanje drugom učeniku iz para, a drugi odgovara na pitanje. Zatim se uloge mijenjaju - učenik koji je bio „učenik“ sada postaje „nastavnik“, ili neko drugi iz škole, a drugi iz para preuzima ulogu učenika i postupak se ponavlja. Nekoliko parova ponavljaju razgovor pred svima.
- Učenici, podijeljeni u grupama, glume situacije (pr. Razgovor o vremenu penjanja do planinskog vrha; razgovor o drugarima iz susjedstva; grupni telefonski razgovor koji je polomio nogu i koji je odsutan sa časova; razgovor o fotografijama napravljenim na rođendanskoj zabavi kod druga iz razreda; razgovor sa školskim bibliotekarem, od koga traže knjige za zajednički projekat; razgovor u porodici o utiscima u vezi praznične posjete doma druga koji slavi Bajram; razgovor sa starijim susjedima u vrijeme zajedničke akcije čišćenja zajedničkog parka itd.) U

kojima koriste ustanovljene načine pozdravljanja, otpozdravljanja, upoznavanja, predstavljanja, opisivanja, moljenja, izvinjavanja itd. Pri dramtizacijama učenici koriste odgovarajuću visinu tona pričanja u zavisnosti od komunikacijske situacije i sagovornika.

- Učenici slušaju audio materijal sa opisom toka nekog događaja (pr. Šta radi jedan učenik kada riješi da prepíše domaći rad od svog saučenika, bez njegovog znanja: otvorio sam, uzeo, počeo da prepisujem, došli su, pitali). Zatim učenici u parovima prepričavaju događaj (jedan započinje, drugi se nadovezuje). Zatim, jedan učenik prepričava događaj pred svima, a drugi dopunjavaju ukoliko je nešto izostavio. Pri prepričavanju događaja, glagoli se koriste u drugom obliku: otvorio, uzeo, počeo da prepisuje, došli su, pitali su.
- Nekoliko učenika usmeno pričaju o utiscima sa rođendanske zabave kod svoga druga pri čemu govore odgovarajuću leksiku i gramatičke oblike o opisu događaja (primjer o cvijeću u dvorištu, o domaćem ljubimcu, o poklonu, o načinu na kojem su se zabavljali, o načinu dolaženja i odlaznja sa zabave, kako se osjećao i ponašao slavljenik itd.).
- Učenici su podijeljeni u grupe od šest učenika. Polovina grupe dobijaju strip-ilustracije na kojima je predstavljena porodica na godišnjem odmoru u kojem je dvoje djece, od kojih je jedno slijepo. Druga polovina grupa dobija strip-ilustracije na kojima je predstavljen gradski kros na kojem učestvuju lica sa fizičkom popriječenošću. Svaki učenik u grupi smišlja po jednu rečenicu u vezi zadatog vizuelnog materijala i izlaže je pred drugima u svojoj grupi. Na kraju svaka grupa prezentuje strip sa osmišljenim rečenicama ispred svih.
- Učenici rade u parovima. Polovina parova sastavlja usmene dijaloge od po dvije rečenice, koristeći izjavne, upitne, uzvične, potvrдне i/ili odrične rečenece prema uputstvima nastavnika. Drugi parovi sastavljaju usmeni iskaz sa dve rečenice u indirektnom govoru. Zatim, svaki par govori svoje rečenice i transformiše ih iz dijaloga u indirektni govor i obratno (- *Lejla želiš li da sutra zajedno vozimo bicikl - Može, Mirza, oko moje zgrade imamo lijepu biciklističku stazu. / Mirza je pitao Lejlu da li želi da sutra zajedno voze bicikl. Lejla se saglasila i rekla Mirzi da oko njene zgrade imaju lijepu biciklističku stazu. / Voditelj je rekao da će nagradna igra trajati još mjesec dana. Amina je pitala majku može li da učestvuje. / Voditelj: „Nagradna igra će trajati još mjesec dana”. Amina: „Mama, mogu li ja da učestvujem?”*

Područje: **ČITANJE I PISANJE**

Ukupno časova: **65**

Rezultati učenja

Učenik/učenica će biti sposoban/sposobna da:

1. čita sa razumevanjem riječi, rečenice i kratke tekstove napisane u nastavnom materijalu i u okruženju;
2. piše mala i velika pisana slova bosanske abecede i pravilno ih koristi pri pisanju riječi i rečenica;
3. piše kratke i jednostavne tekstove po diktatu, napamet i samostalno, na zadatu temu;
4. primenjuje osnovna pravopisna pravila, velika i mala slova, znakove interpunkcije, uzvičnik i upitnik i prenošenje sloga iz dvosložne riječi u drugi red.

Sadržaj (i pojmovi):	Standardi za ocjenjivanje:
<ul style="list-style-type: none"> • Početno čitanje (glas, slog, riječ, jednostavna rečenica, kratka rečenica, abeceda) 	<ul style="list-style-type: none"> • Izgovara slova po abecednom redu. • Prepoznaje slova i povezuje ih sa odgovarajućim glasom i riječima koje počinju tim glasom. • Povezuje štampana i pisana slova sa odgovarajućim glasovima. • Prepoznaje pisana slova u slogu, riječi ili rečenici. • Identifikuje slovo, slog ili riječ u pisanom tekstu nakon slušanja. • Čita slova, slogove, riječi i jednostavne/kratke rečenice u raznim tekstovima (udžbenici, knjige, časopisi, oglasi, nazivi artikala/proizvoda, poster, poruke, formulari, natpisi, bilbordi, grafiti, izlozi i sl.). • Čita jednostavne i kratke rečenice koje sadrže novonaučene riječi. • Identifikuje nepoznate riječi u pisanom tekstu. • Odgovara na kratka pitanja koja pročita. • Prepoznaje interpunkcijske znake u tekstu i čita ih sa odgovarajućom intonacijom. • Sastavlja pitanja o kratkoj potvrdnoj rečenici koju pročita. • Sastavlja kratke odrične rečenice iz pročitanih potvrdnih rečenica i obratno. • U napisanom tekstu prepoznaje riječi i rečenice kao odgovor na pitanje u vezi sadržaja pročitanoog teksta. • Sastavlja pitanja u vezi sa sadržinom pročitanoog teksta. • Transformiše pročitane rečenice mijenjajući iz jednine u množinu i obratno sa ujedinjavanjem dvije rečenice u jednu i sa zamjenom lične imenice sa ličnom zamjenicom. • Transformiše pročitane rečenice iz izjavnih u upitne i uzvične i obratno, odnosno iz potvrdnih u odrične i obratno.

<ul style="list-style-type: none"> • Početno pisanje (pisana slova, mala slova, velika slova, tačka, zarez, upitnik, uzvičnik, azbuka) 	<ul style="list-style-type: none"> • Pravi razlike između pisanih i štampanih slova. • Piše pisana slova (mala i velika). • Piše riječi i kratke rečenice pisanim slovima. • Piše jednostavne jezičke sadržine (povezuje glasove i slova u cejlusnu riječ, riječi u rečenici) posle slušanja • Piše veliko slovo na početku rečenice koju zapisuje poslije slušanja. • Pravilno piše zvučne saglasnike na kraju riječi. • Piše jednostavne i kratke tekstove po diktiranju. • Samostalno piše jednostavan tekst, po sjećanju prethodno slušanog teksta ili iz teksta naučenog napamet. • Piše kratki tekst na zadatu temu. • Pri pisanju dijeli slušane riječi na slogove. • Pri pisanju pravilno prenosi dijelove riječi u sljedeći red. • Piše pravilno interpunkcijski znak na kraju rečenice. • Vlastita imena i prezimena i imena naseljenih mjesta piše velikim slovom. • Zapisuje riječima brojeve do 100 i redne brojeve do 10. • Prepoznaje netačan redoslijed slova u pisanim riječima i netačan red riječi u pisanim rečenicama i pravilno prepisuje riječi, odnosno rečenice. • Prepoznaje greške u pisanom tekstu (ispuštena slova, slogovi, riječi, dijelovi rečenice, znaci interpunkcije) i pravilno prepisuje tekst. • Zapisuje rečenice koje sadrže novonaučene riječi.
<p>Primjeri aktivnosti</p> <ul style="list-style-type: none"> • Učenici slušaju i pjevaju pjesme za učenje abecede bosanskog jezika i pišu je. • Učenici prvo vježbaju pisanje elemenata pisanih slova, a zatim pišu slova čije su elemente vježbali. • Učenici dobijaju listu sa štampanim slovima (velikim i malim), i pored svakog štampanog slova zapisuju odgovarajuće pisano slovo. • Učenici dobijaju niz riječi i čitaju: <i>som, sam, ja sam; ne, uzima, šema, šal, mali, dat</i>. Sagledavaju poziciju svakog slova u promjeni značenja riječi. Ohrabreni su da daju sopstvene primjere. • Učenici dobijaju riječi sa zvučnim suglasnicima na kraju riječi: hljeb. • Pravilno pišu zvučne suglasnike na kraju riječi. • Učenici sagledavaju čitanje zvučnih suglasnika na kraju riječi. 	

- Svaki učenik dobija list sa dvije kolone - jedna sa malim, druga sa velikim slovima. Traži se da svako samostalno poveže malo i veliko slovo i da kaže koja riječ započinje tim glasom/slovom, ili će sadržati taj glas u sredini ili na kraju.
- Svaki učenik dobija list u kome su upisana u tri reda po deset pisanih slova, (mala i velika). Učenici jedan, po jedan čitaju po jedno slovo, kako im dođe red, koliko brže mogu. Na svako pogrešno pročitano slovo zastaje se sa čitanjem i produžava se otkako nastavnik popravi grešku.
- Učenici se dijele u grupe od po četvoro, dobijaju tablu sa četiri kolone sa poljima u kojima su napisane riječi. Svaki od njih baca kocku i čita riječ na koju će ona stati. Ukoliko pogriješi, vraća se otpočetak. Učenik koji stiže do kraja započinje da vrti novi krug sve dok se ne da znak za završavanje igre.
- Nastavnik čita rečenice koje započinju na određeno slovo koje se izučava na času. Učenici dobijaju radni list sa riječima u kojima trebaju da prepoznaju i podvuku novoizučeno slovo. Kada završe menjaju radni list sa saučenicom do sebe i provjeravaju tačnost odgovora.
- Nastavnik dijeli učenicima radni list na kojem je ilustrovana priča. Učenici imaju zadatak da napišu priču prateći dejstvo prikazano na ilustracijama.
- Učenici podijeljeni u grupe izvlače kartice sa rečenicama koje sadrže nepoznate riječi. U okviru grupe identifikuju nepoznatu riječ i pokušavaju da otkriju njegovo značenje. Nepoznatu riječ čitaju pred svima, zapisuju je na tabli i dijele mišljenja o njenom značenju. Nastavnik doobjašnjava značenje riječi i svaka grupa smišlja novu rečenicu sa novonaučenom riječju.
- Učenici rade u parovima - jedan učenik čita kratak tekst, a drugi sluša i postavlja mu da/ne pitanja i pitanja sa upitnim riječima: ko, kada, gdje. Na pitanje odgovara učenik koji je čitao tekst, zatim mijenjaju uloge, na kraju se diskutuje u kojoj ulozi im je bilo teško i/ili interesantno.
- Učenici dobijaju nastavni listić sa kratkom pričom koja nema znakova interpunkcije. Imaju zadatak da stave potrebne znakove interpunkcije i da pročitaju tekst naglas uz poštovanje napisanih znakova interpunkcije.
- Učenici stoje u krug i imaju jednu lopticu (može gumenu ili od zgužvane hartije). Na znak nastavnika, prvi učenik lopticom u ruci izgovara potvrdnu rečenicu i dodaje loptu drugom učeniku. Drugi učenik prvo pretvara potvrdnu rečenicu u upitnu, a zatim smišlja novu potvrdnu rečenicu i dodaje lopticu trećem učeniku. Postupak se ponavlja sve dok svi učenici ne kažu barem po jednu rečenicu. (alternativno je da se igra igra sa klupčedom vunice i da se završi sa paukovom mrežom).
- Nastavnik dijeli učenicima, podijeljenim u parove po 5 ilustracija. Svaki učenik iz para samostalno piše pisanim slovima po jednu potvrdnu rečenicu za svaku ilustraciju. Zatim razmjenjuju napisane potvrdne rečenice i pretvaraju ih zapisuju kao odrične.
- Učenici podijeljeni u grupama dobijaju radni list sa napisanim tekstom, pričom, i pitanja u vezi sa pričom. Imaju zadatak da nađu i podvuku dijelove teksta iz kojeg proizilaze odgovori na pitanja.
- Nastavnik čita tekst, a učenici sastavljaju i zapisuju pitanja u vezi sa sadržinom pročitanoog teksta. Zatim čitaju pitanja i drugi učenici ih odgovaraju.
- Učenici dobijaju nastavni list i u paru transformišu napisane rečenice: (1) iz jednine u množinu (pr. *Ja pišem. Mi pišemo. Mina pješači. Mina i Adrijan pješače. Juče sam pojela jedan sladoled i jednu breskvu. Juče sam pojela dva sladoleda i dve breskve*); (2) Zamjenom ličnom imenicom sa ličnom zamjenicom (pr. *Petrit i Mirlinda gledaju film. Oni gledaju film. Petrit sjedi na podu, a Mirlinda na fotelji. On sjedi na podu, a ona na fotelji*); (3) Pretvaranjem iz jednog u drugi oblik (izjavne, upitne, uzvične: pr. *Piješ mlijeko iz čaše. – Piješ mlijeko iz čaše? Pij mlijeko iz čaše!*); (4) Iz potvrđivanja u odricanje i obratno (*Doći ćemo na rođendan. Nećemo doći na rođendan.*).

- Učenici individualno čitaju tekst u kojem su kratke rečenice. Zatim identifikuju dvije rečenice koje mogu da se spoje i spajaju ih u jednu (pr. *Mina spava. Njen brat gleda televiziju. Mina spava, a njen brat gleda televiziju.*)
- Nastavnik smišlja izjavne, upitne i uzvične rečenice i svaku riječ iz njih zapisuje na jedan list hartije (Na primjer, *Florina i Ognjen igraju se loptom.; Gdje jedu kolačiće Enis i Nina?*). Učenici su podijeljeni u grupe sa onoliko članova koliko ima riječi u rečenici. Svaki učenik iz grupe vuče po jedan list. Svaka grupa ima zadatak da rasporedi svoje članove tako da formiraju rečenice sa svim riječima. Zatim ih čitaju sa odgovarajućom intonacijom, upoređuju rečenice koje su formirali i određuju koja je rečenica izjavna, koja uzvična, a koja je upitna.
- Svaki učenik dobija list na kome su napisana velika pisana slova koje pretvara u riječ, dopisujući mala pisana slova. Saučenik do njega provjerava tačnost napisane riječi.
- Nastavnik priprema bingo listiće sa 15 slova za svakog učenika posebno i poseban komplet od svih slova napisanih na posebnim listićima koje stavlja u prozirni sud. Jedan po jedan učenik vuče po jedno slovo, čita ga, a drugi ga zaokružuju na svom listiću ako ga imaju. Pobjednik u bingo je onaj koji prvi zaokruži sva slova na svom listiću i uzvikne " Bingo".
- Učenici su podijeljeni u grupe. Svaka grupa dobija isti komplet od najmanje 15 kartica sa slovima od kojih mogu da se sastavi više riječi od 3-5 slova. Zadatak grupa je da sastavljaju što više riječi. Svaku sastavljenu riječ treba da napišu pisanim slovima na posebnom listu. Nakon završavanja aktivnosti, grupe lijepe listove sa riječima na tablu, čitaju ih na glas i upoređuju ih.
- Svaki učenik dobija nastavni list sa različitim slogovima. Slogove koristi za: (1) da otkrije koji od njih mogu da predstavljaju i jednosložne riječi, (2) da kreira dvosložne riječi i (3) od kreiranih riječi da sastavlja kratke rečenice. Rečenice zapisuju pisanim slovima, a jedan od njih ih čita na glas.
- Učenici dibijaju tekst sa greškama. Rečenice su napisane malim početnim slovom. Oni imaju zadatak da pronađu greške, da ih poprave i da prepisu tekst pravilno, pisanim slovima.
- Nastavnik čita jednostavne i kratke tekstove. Učenik sluša pažljivo i zapisuje to što sluša pisanim slovima. (Pr., *Nana je na pijaci. Djeda igra šah. Irfan crta zmaja. Pokazaće ga nani kada se vrati sa pijace.*)
- Nastavnik čita riječi sa zvučnim suglasnicima na kraju riječi. Učenik ih treba pravilno zapisati...
- Nastavnik daje pogrešno napisane riječi sa obezvučenim suglasnicima na kraju riječi. Učenici ih trebaju sagledati i popraviti (hljep...)
- Svaki učenik dobija napisana uputstva o tome kako da kreira tekst. U uputstvima se ukazuje na temu (na pr: *Čime volim da se igram*), na broj i vrstu rečenica koje treba da napiše (na pr: napiši 4 rečenice, od kojih jedna treba da bude upitna) i kako da ih napiše (na pr: naslov da bude sa štampanim slovima, a tekst sa pisanim). Nekoliko učenika čitaju šta su napisali i diskutuje se o tome kakva su bila uputstva i da li su ih svi ispoštovali.
- Učenici dobijaju tekst. U svakom redu teksta su riječi koje su prenešene iz drugog reda, dio njih pravilno, a dio nepravilno. Učenici treba da pročitaju tekst, da pronađu nepravilno prenešene riječi i da kažu kako treba pravilno da se prenesu.
- Nastavnik diktira 30 riječi, a učenici ih zapisuju. Zadatak svakog učenika je da iskoristi ove riječi da bi napravio 3 rečenice u kojima će upotrebiti različite interpunkcijske znakove (upitnik, uzvičnik, tačka, zarez). Učenici zapisuju rečenice u sveskama pisanim slovima i govore ih usmeno.
- Učenici dobijaju nastavni list sa riječima koje označavaju imena i počinju sa velikim slovom i riječima (opšte imenice) koje počinju sa malim

slovom. Učenici rade u parovima i imaju zadatak da utvrde razlike između riječi koje se pišu sa malim i velikim slovom. Zatim zapisuju u sveskama imena nekih ulica, prodavnica i gradova sa upotrebom velikih slova.

- Učenici dobijaju nastavni list sa imenima: lična imena ljudi i miljenika, geografskih pojmova, ime škole. Zaokružuju šta je tačno napisano i proveravaju zajednički u razredu.
- Svaki učenik izvlači po 6 kartica sa brojevima do 100 i dve kartice sa rednim brojevima do 10 i zapisuju ih riječima u svesci. Brojevi, posebno oni koji su složeniji i /ili specifičniji pišu se riječima na tabli.
- Učenici dobijaju tekst sa greškama (nepravilni redoslijed slova u pisanim riječima i nepravilni redoslijed riječi u pisanim rečenicama). Oni imaju zadatak da pronađu greške, da ih poprave i da prepisu pravilno riječi, odnosno rečenice.
- Učenici dobijaju nastavni list sa riječima i kratkim rečenicama u kojima su ispuštena slova, slogovi, sa obezvučenim suglasnicima na kraju riječi, gdje ima zvučnih suglasnika, riječi, dijelovi od rečenice, interpunkcijski znaci. Učenici treba da pronađu greške i da pravilno napišu tekst.
- Učenici rade u paru na zadatu pjesmu (koja je data u radnom listu). Oni podvlače nepoznate riječi i putem otvorene diskusije otkrivaju njihovo značenje. Na kraju uče pjesmicu napamet.
- Učenici rješavaju ukrštenicu u kojima su smjernice zadate sličicama (pr. 1. vertikalno: ~~č~~). Preporučljivo je da se ukrštenica pripremi tematski sa pojmovima koji se izučavaju u drugim predmetima).

Područje: **KNJIŽEVNOST, IZRAŽAVANJE I STVARANJE**

Ukupno časova: **60**

Rezultati učenja

Učenik/učenica će biti sposoban/a da:

1. razlikuje vrste književnih tekstova (pripovjetka, priča, bajka, basna, pjesma i drama);
2. analizira sadržine književnog teksta (likovi, događaji, mjesto i vrijeme odvijanja);
3. prepričava književne tekstove svojim riječima;
4. priča (usmeno i pismeno) na zadatu temu i na temu po izboru.

Učenik/učenica će:

5. razvijati kreativno izražavanje.

Sadržaj (i pojmovi):

- Vrste književnih tekstova (pripovjetka, priča, bajka, basna, pjesma, drama)

Standardi za ocjenjivanje:

- Pravi razliku između priče, bajke i basne.
- Navodi neke karakteristike drame (dijalog, likovi).
- Navodi neke karakteristike pjesme (stih, strofa, rima).

<ul style="list-style-type: none"> Analiza književnih tekstova (tema, događaj, lik, vrijeme, mjesto) 	<ul style="list-style-type: none"> Određuje temu pročitano književnog teksta. Određuje vrijeme i mjesto događaja pročitano književnog teksta. Određuje događaje i njihov redoslijed u pročitano književnom tekstu. Prepoznaje početak, srednji dio i kraj priče. Prepoznaje i upoređuje likove u pročitano književnom tekstu i povezuje njihove postupke sa njihovim osobinama. Odgovara na pitanja o pročitano književnom tekstu u vezi sa likovima i/ili sadržajem. Izvlači poruku iz sadržaja jednostavne pjesme.
<ul style="list-style-type: none"> Usmeno i pismeno izražavanje i stvaranje 	<ul style="list-style-type: none"> Prepričava književni tekst svojim riječima. Priča događaje iz svakodnevnog života koji su slični sa onima u književnom tekstu. Priča na zadatu temu ili na temu po sopstvenom izboru. Kreira novi početak ili drugačiji kraj pročitano književnog teksta. Priča po serijama slika ili ilustracijama.

Primjeri aktivnosti

- Nastavnik čita priču (pr. iz knjige Zoki Poki), a učenici prate tekst ispred njih čitajući u sebi, zatim se vodi otvorena diskusija o karakteristikama priče po sljedećim pitanjima: (1) Kako je napisan tekst? (U rečenicama koje se nadovezuju), (2) Koliko glavnih likova ima? Koji su to? (Obično ima po jedan glavni lik u svakoj priči) i (3) O čemu se radi u priči? (Opisuje se događaj u vezi sa glavnim likom). Na kraju nekoliko učenika prepričava priču svojim riječima.
- Nastavnik čita bajku (pr. Ivica i Marica), a učenici prate tekst ispred njih čitajući u sebi. Nekoliko učenika prepričavaju bajku, zatim se vodi otvorena diskusija o karakteristikama bajke po sljedećim pitanjima: Da li događaj koji je opisan u bajci može da se desi u stvarnom životu? Zašto?
- (Događaj je nerealističan, ima kuću koja ne može da postoji i ima lik koji ne može da postoji); (2) Po čemu se ova bajka razlikuje od priče? (U priči nema nerealnog događaja i nerealnog lika); (3) Po čemu je bajka slična sa pričom? (Obje su napisane sa rečenicama koje se nadovezuju i obje pričaju o nekom događaju).
- Nastavnik čita basnu (primjer: Lav i miš), a učenici prate tekst ispred njih čitajući u sebi zatim se vodi otvorena diskusija o karakteristikama basne po sljedećim pitanjima: (1) Šta ste naučili iz basne? ; (2) Koji su likovi u basni? Kakve osobine oni imaju?; (3) Da li osobine prikazane u basni su karakteristične za životinje ili za ljude? Zašto?; (4) Po čemu se ova basna razlikuje od priče? (Likovi su životinje sa ljudskim odobinama); (3) Po čemu se ova basna razlikuje od bajke? (U bajkama postoji lik sa čarobnom moći, a u basni životinje imaju ljudske osobine).

- Nastavnik čita kratku dramu za djecu ili odlomak iz duže drame. Zatim dijeli uloge likova nekolicini učenika i svako čita svoju ulogu, pokušavajući da „glumi” lik. Zatim se diskutuje o karakteristikama drame, dijalogu, likovima.
- Nastavnik čita pjesmu, a učenici je prate u napisanoj formi. Nekoliko učenika čitaju pjesmu na glas. Zatim se diskutuje o načinu na kojem je napisana (jedna rečenica u više redova) i o drugim karakteristikama pjesme: stih, strofa, rima.
- Učenici čitaju priču „Cvrčak i mrav”. Nastavnik preko izabranih citata, za koje traži komentar, i pitanja, usmjerava ih da odrede temu iste (odgovornost i trudoljubivost mrava nasuprot bezbrižnosti i lijenjosti cvrčka).
- Nastavnik čita jednostavnu pjesmu. Učenici iskazuju mišljenje o tome kako su doživjeli sadržaj pjesme i zajednički izvlače zaključak o poruci iz sadržaja pjesme.
- Učenici rade u radnom listu. Na gornjoj strani se nalazi prozni tekst koji trebaju da pročitaju i na donjem dijelu radnog lista sa tehnikom zvijezda priče da odrede likove vrijeme i mjesto.
- Nastavnik čita priču „Dva putnika i medvjed” nekoliko puta. Zatim učenicima podijeljenim u parove/trojke dijeli priču podijeljenu na rečenice (svaka rečenica napisana na posebnom listu/traku) sa zadatkom da ih sastave koje svaki učenik treba da sastavi prema redosljedu koji su slušali. Nekoliko grupa čitaju “sastavljenu” priču i određuje se tačnost sastavljanja. Na kraju se diskutuje o prijateljstvu i zapisuju se po jedna rečenica opisujući ga onako kako ga oni razumeju.
- Nastavnik čita basnu „Mrav i golub”(https://www.youtube.com/watch?v=3ULpGMtrrts), a učenici određuju šta se dešava na početku basne, šta se dešava u sredini basne, kako i šta se dešava na kraju basne preko pitanja: ko se nalazi u nevolji na početku teksta, kako se spašava iz te situacije, ko je drugi u nevolji zatim i kako se spašava.
- Učenici slušaju „Pepeljugu”. Nastavnik koristeći tehniku stop, staje nekoliko puta u čitanju teksta i preko pitanja podstiče učenike da otkriju likove i njihove postupke. Na kraju priče upoređuju likove prema osobinama koje proizilaze iz postupaka.
- Nastavnik čita basnu „Zec i kornjača”. Učenici u paru razgovaraju o postupcima zeca i postupcima kornjače u basni i objašnjavaju kako je kornjača brže stigla na cilj iako je sporija (istrajna je), a zašto zec nije stigao prvi iako je uistinu brži (umjesto da se potruži, podsmijevao se kornjači). Na kraju učenici preuzimaju ulogu zeca i kornjače i dramatizuju basnu.
- Učenici prepričavaju pročitani tekst koristeći svoje riječi.
- Učenici pričaju događaje po doživljaju, kada su se osjećali da se neko nepravедno ponaša prema njima (slagao ih, prevario ih i izdao).
- Učenici čitaju tekst samostalno i zatim diskutuju o njemu odgovarajući na tri pitanja: da li im se sviđa, koji dio im se potpuno sviđa i zašto. Zatim pristupaju prema njegovom mijenjanju: kreiraju novi početak ili novi kraj.
- Učenici dobijaju priču u slikama izmijšanog redosljeda slika, sa zadatkom da ih podrede po logičnim redosljedu i na osnovu toga da napišu kratak tekst.

Područje: **MEDIJSKA PISMENOST I MEDIJSKA KULTURA**

Ukupno časova: **15**

Rezultati učenja

Učenik/učenica će biti sposoban/na da:

1. razlikuje i navodi različite vrste medija;
2. razumije medijske poruke i pravi razliku između izvještavanja, reklamiranja i davanja uputstva;
3. identifikuje i tumači informacije i poruke u tekstualnim, slikovnim i digitalnim medijskim sadržajima za izvještavanje, davanje uputstva i za reklamiranje;
4. kreira kraće medijske poruke za izvještavanje, davanje uputstva i za reklamiranje.

Sadržine (i pojmovi)	Standardi za ocjenjivanje :
<ul style="list-style-type: none"> • Vrste medija (štampani mediji, vizuelni mediji, internet-mediji)	<ul style="list-style-type: none"> • Navodi izvore medijskih poruka i sadržaja (časopis, radio televizija, bilbord, plakat, letak, internet-medijumi, mobilni telefon).
<ul style="list-style-type: none"> • Vrste medijskih poruka: (izvještavanje, uputstvo, reklama)	<ul style="list-style-type: none"> • Navodi izvore medijskih poruka (časopis, radio, televizija, bilbord, plakat, letak, internet, mobilni telefon) • Pravi razliku između medijskih poruka za izvještavanje, davanje uputstva i za reklamu; • Izvlači važne informacije iz medijske poruke za izvještavanje, za davanje uputstva i za reklamu;
<ul style="list-style-type: none"> • Tumačenje i korišćenje medijskih sadržaja	<ul style="list-style-type: none"> • Identifikuje ključnu poruku u tekstualnim medijskim sadržinama napisanim slovima različite veličine/debljine/ili u različitim bojama. • Identifikuje ključnu poruku u medijskim sadržinama sa ilustracijama prema veličini, poziciji i boji prikazanih objekata. • Prepoznaje značenje digitalnih ikona (emotikona, gifova i mimova) u mobilnim i kompjuterskim aplikacijama. • Kreira ključne riječi i izraze i bira odgovarajuće ilustracije i digitalne ikone kao osnovu za upućivanje medijske poruke.
<ul style="list-style-type: none"> • Kreiranje medijskih poruka i sadržaja	<ul style="list-style-type: none"> • Bira medijske sadržaje za prezentiranje pojmova i razradu tema. • Sastavlja kraću medijsku poruku u vrsti reklame, uputstva i informisanja.

Primjeri aktivnosti

- Nastavnik prezentuje primjere različitih medija (štampani, vizuelni ili internet-medijumi), a učenici trebaju utvrditi o kakvim tipovima medijuma je riječ. Diskusijom učenici trebaju razumjeti šta se sve podrazumijeva pod pojmom medij, kakve vrste medijuma postoje i kakvi se sadržaji mogu prenijeti (tekst, fotografija, slike, vizuelni sadržaji).
- Nastavnik prezentuje različite vrste medijskih poruka i sadržaja namijenjenih za različite medije (časopis, radio, televizija, bilbord, plakat, letak, internet, mobilni telefon). Učenici, podijeljeni u grupe, određuju u koji medij mogu biti objavljeni i objašnjavaju zašto misle tako (na primjer, priče možemo naći u knjigama, slikovnicama, u filmovima kao ekranizovane verzije, ali i na internetu; muzika se može slušati na radiju, ali i na internetu i na mobilnom telefonu; reklame možete vidjeti u novinama, na televiziji, ali i na izlozima prodavnica). U otvorenoj diskusiji otkrivaju se tačni odgovori i obrazloženja o tome.
- Video prezentacijom, nastavnik prikazuje najmanje 9 primjera tri vrste kratkih medijskih poruka za učenike/ce: za izvještavanje održavanja događaja, za reklamiranje događaja i za davanje uputstva za ponašanje u vrijeme događaja. Učenici podijeljeni u grupama izvlače važne informacije iz svake poruke i na osnovu njih kategoriziraju poruke prema vrsti. U diskusiji se otkrivaju razlike u sadržini poruka koje određuju vrstu poruke.
- Učenici podijeljeni u dvije grupe dobijaju po jednu temu za istraživanje (na pr. *Zgrada i Autobus*). Učenici skupljaju što je moguće više primjera iz različitih medija (ilustracije, fotografije, crtež, pjesmica o autobusu, audio-snimak o zvuku autobusa, profesije vezane za autobus i zgradu, vrste zgrada i autobusa i sl.) koje su povezane sa temom istraživanja. Zatim, učenici iz svake grupe objašnjavaju kako su uradili izbor medijskih sadržaja. Na kraju zajednički diskutuju koji od sadržaja najviše pridonose da se tema razumije.
- Učenici podijeljeni u grupe dobijaju različite tekstualne medijske sadržine napisane slovima i različitom veličinom i debljinom i u različitim bojama. Svaka grupa dobija zadatak da identifikuje ključne poruke u „njenim” sadržinama. Otkako će završiti zadatak prezentuje sadržine i poruke pred drugima. U diskusiji se utvrđuje kako veličina, debljina i boja slova doprinosi slanju ključne poruke.
- Učenici podijeljeni u grupe dobijaju različite medijske sadržine sa ilustracijama u boji. Svaka grupa dobija zadatak da identifikuje ključne poruke u „njenim” sadržinama. Otkako će završiti zadatak prezentuje sadržine i poruke pred drugima. U diskusiji se utvrđuje kako veličina, pozicija i boja prikazanih objekata doprinosi slanju ključne poruke.
- Video prezentacijom, nastavnik prikazuje primjere digitalnih ikona (emotikona, gifova i mimova) koje se koriste u mobilnim i kompjuterskim aplikacijama. Učenici utvrđuju njihovo značenje preko odgovaranja na pitanja sa ponuđenim odgovorima. Učenici koji su odgovorili tačno o datoj digitalnoj ikoni, objašnjavaju njeno značenje i sve zajedno diskutiraju gdje i za šta može da se koristi ta ikona.
- Učenici, podijeljeni u grupe, smišljaju ključne riječi ili izraze za kreiranje reklamne poruke za neki proizvod po njihovom izboru (hrana, piće, igračka, knjiga, videoigra) i predstavljaju je slikovito (crtež, slike, izrezane fotografije i sl.). To što su smislili prezentuju pred drugima.
- Učenici, podijeljeni u grupe, smišljaju ključne riječi ili izraze i biraju odgovarajuće ilustracije ili digitalne ikone za reklamu na plakatu/bilbordu ili na letku.
- Učenici rade u grupama na kreiranju medijskih poruka. Svaka grupa sastavlja po tri poruke (izvještavanje, reklama i uputstvo), a svaka od njih je namijenjena za različiti medij (časopis, radio, televizija, bilbord, plakat, letak, internet, mobilni telefon). Na kraju prezentuju poruke pred svima.

INKLUZIVNOST, RODNA RAVNOPRAVNOST/SENZITIVNOST, INTERKULTURALNOST I MEĐUPREDMETNA INTEGRACIJA

Nastavnik obezbjeđuje inkluzivnost uključivanjem svih učenika u svim aktivnostima za vrijeme časa. Pri tome, omogućuje da svako dijete bude kognitivno i emocionalno angažovano korišćenjem odgovarajućih metodičkih prilaza (individualizacija, diferencijacija, timski rad, saučenička podrška). Pri radu sa učenicima sa popriječenošću primjenjuje individualni obrazovni plan (sa prilagođenim rezultatima učenja i standardima za ocjenjivanje) i uvijek kada je moguće koristi dopunsku podršku drugih lica (lični i obrazovni asistenti, obrazovni medijatori, tutori volonteri i profesionalci iz škola sa resursnim centrom). Redovno prati sve učenike, posebno one ranljivih grupa, da bi mogao na vrijeme da identifikuje teškoće u učenju, podstiče ih i podržava u postizanju rezultata učenja.

Pri realizaciji aktivnosti nastavnik jednako tretira i dječake i djevojčice pri čemu vodi računa da dijeli rodovo stereotipne uloge. Pri formiranju grupa za rad nastoji da obezbijedi balans na osnovu pola. Pri izboru dopunskih materijala u nastavi koristi ilustracije i primjere koji su rodovo i etnički/kulturno senzitivni i podstiču rodnu ravnopravnost, odnosno promovišu interkulturalizam.

Uvijek kada je moguće nastavnik koristi integraciju tema/sadržina/pojmova prilikom planiranja i realizacije nastave. Integracija omogućava da učenici uključe perspektive drugih nastavnih predmeta u onome što izučavaju u ovom nastavnom predmetu i da povežu znanja iz različitih oblasti u jednu cjelinu.

OCJENJIVANJE POSTIZANJA UČENIKA

Da bi omogućio učenicima da postignu očekivane standarde za ocjenjivanje, nastavnik kontinuisano prati aktivnosti učenika za vrijeme poučavanja i učenja i prikuplja informacije o napretku svakog učenika. O učešću u aktivnosti, učenici dobijaju povratnu informaciju u kojoj se ukazuje na nivo uspješnosti u realizaciji aktivnosti/zadatka i daju se smjernice za poboljšanje (formativno ocjenjivanje). U cilju toga, nastavnik prati i ocjenjuje:

- izrade učenika (radove, iskaze i sl.);
- usmene odgovore na pitanja postavljena od strane nastavnika ili od strane saučenika;
- odgovore date u nastavnim listovima;
- praktična izvođenja (čitanje, pisanje);
- domaće zadatke;
- odgovore na kvizove (kratke testove) koji su dio poučavanja.

Sumativna ocjena se izvodi na osnovu cjelokupnih podataka dobijenih praćenjem postizanja učenika i formativnog ocjenjivanja, preko korišćenja različitih tehnika formativnog ocjenjivanja, pri čemu nastavnik konstatuje (opisuje) razvojno stanje svakog učenika pojedinačno, u okviru svakog programskog područja. Na kraju školske godine učenik dobija opisnu, sumativnu ocjenu.

Početak implementacije nastavnog programa	2022/2023 година
Institucija nosilac programa	Биро за развој на образованието
<p>Saglasno članu 30, stav 3 iz Zakona za osnovno obrazovanje („Službeni list Republike Sjeverne Makedonije“ br. 161/19 i 229/20) ministar je donio nastavni program iz Bosanskog jezika za II razred.</p> <p>Согласно член 30, став 3 од Законот за основно образование („Службен весник на Република Северна Македонија“ бр. 161/19 и 229/20) министерот за образование и наука ја донесе наставната програма по <i>Босански јазик</i> за II одделение.</p>	<p>бр. _____</p> <p>_____ година</p> <p style="text-align: right;">Министерка за образование и наука,</p> <p style="text-align: right;">Мила Царовска</p> <p style="text-align: right;">_____</p>